

DÜŞÜNME

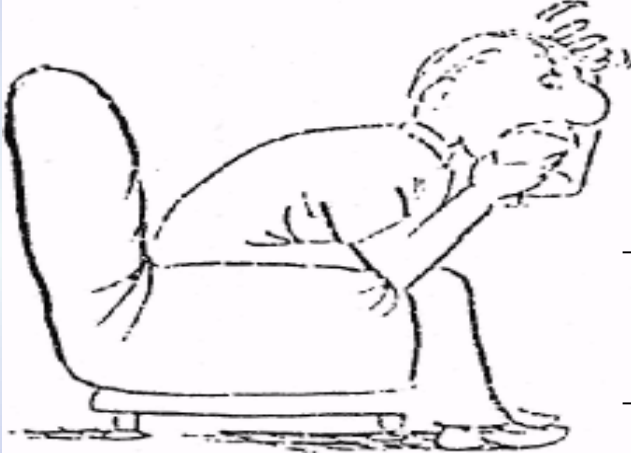

- DÜŞÜNME
- DÜŞÜNME ÇEŞİTLERİ
- DÜŞÜNMENİN ARAÇLARI: Dil ve Kavram
- DİL VE KAVRAMLARIN GELİŞİMİ
- SOYUTLAMA, GENELLEME

DÜŞÜNME

İnsan, karşılaştığı engelleri ortadan kaldırmak için, içinde bulunduğu durumu yorumlar, geçmiş yaşantılarıyla edindiği bilgi ve becerilere dayanarak, problemini çözmeye çalışır. Böylelikle karşılaştığı problem üzerinde düşünür.

İnsan Düşünerek

**Kelime, tasarım,
kavram, işaret)**

Problemi Çözer

*Düşünme, kavramları temsil eden kelimelerin birbirini
çağırmasına dayalıdır.*

DÜŞÜNME ÇEŞİTLERİ

Düşünme, algıların meydana getirdiği kavramların ve kavramları temsil eden kelimelerin birbirini çağırması ile meydana gelir. Düşünülen sembol ve kelimeler arasında zıtlık, benzerlik ya da yer ve zaman bakımından ilişki olduğunda, bir düşünce zinciri meydana gelir. Çağrışımlı düşünme denilen bu tür düşünmeye örnek olarak, bir konu ile ilgili olarak bir yaşantıyı düşünürken, o gün karşılaştığımız bir arkadaşımız aklımıza verilebilir.

Kelimelerin çağrışımı ile meydana gelen düşünme akımı her zaman aynı şiddette devam etmez, örneğin bir sorun çözerken, derin bir düşünme akımı içine girilir. Sorunun çözülmesi için bilinen tüm algıların, kavramların seferber olduğu yöneltilmiş düşünmede, düşünceler, belli bir yöne odaklanmıştır.

Düşünme, geçmiş yaşantıları içeren sembolik işaretler düzenidir. Bu süreçlerin bir bölümü hayallerden bir kısmı da gerçek durumlardan oluşur. Sembollerin, birbirini çağırarak, bir düşünme zinciri oluşturmalarıdır, insan ve hayvan davranışları üzerinde yapılan araştırmalar, canlıların düşünme ile ilgili sembolik işaretler kullandığını, ancak insanların konuşma özelliğinden dolayı farklı olduklarını ortaya koymuştur.

1 ÇAĞRIŞIMLI (Serbest) DÜŞÜNME Hayal Kurma (İmgeleme)	2. YÖNELTİLMİŞ (Düzenli) DÜŞÜNME Eleştirel Düşünme
Her insan geleceğe ilişkin hayaller kurar.	Herhangi bir olay, varlık eleştirilir
Rüya	Sorun Çözme
Doyurulmayan istek ve ilgiler, gece uykuda rüya olarak görülür.	Her insan, günlük yaşantısında bir çok problemle karşılaşır.
a- (Çağrışım) Serbest Çağrışım	Yaratıcı Düşünme
Belli bir konu üzerinde durmaksızın düşünceler birbirini çağırır.	Bilim teknik ve güzel sanatlar alanında yeni eserler vermeye yardım eder.
b- Güdümlü Çağrışım	
Belli bir konu üzerinde, bütün düşünceler birbirini çağırır.	

Düşünme Türleri

Çağrışımlı Düşünme Çeşitleri

Hayal Kurma (İmgeleme)

Çocuğa kare nedir?
denirse, oyuncak kutusu der.

Çocuklarda hayal vardır

Çocuk kare yapılı oyuncak
kutusunun şeklini çizebilir

Hayal Türleri

1.Şekil Hayali: Çocuklarda görülür.Örnek, çocukların daha önce görmedikleri bir kişiyi görür gibi olmaları.

2. Fantastik Hayal: Gelecekle ilgisi yoktur.Örnek, çocuğun ejder ya da su perisi gördüğünü söylemesi.

Bazı kimselerin çok kuvvetli bir hayal gücü (Aydetik hayal gücü,silimsiz imge) vardır. Daha önce gördükleri bir olayı, kafalarında bir fotoğraf makinesi gibi canlandırarak anlatırlar.Önceden hiç okumadıkları bir yazıyı çok kısa bir sürede okuduktan sonra, noktalama işaretlerine varıncaya kadar aynısını aktarırlar.

Aydetik hayal gücü daha çok görme duyusunda bulunmaktadır. Bu güç yüksek bir zekâ gerektirmez.

Aydetik hayal gücüne özellikle çocuklarda rastlanır.

Hayal kurmanın hem olumlu, hem de olumsuz etkileri vardır.

Hayata renk katıyorsa	insana ileriye düşünerek enerji verirse	İnsanı ulaşacağı amaca güdülerse	Günlük sıkıntıları azaltabiliyorsa.
-----------------------	---	----------------------------------	-------------------------------------

Hayal Kurma Yararlıdır.

Gerçekler inkar edilirse	Karşılaşılan engelleri yenme gücü etkileniyorsa	Gece sabahlara kadar uyunmuyorsa	insanlardan kaçıp yalnızlık tercih ediliyorsa
--------------------------	---	----------------------------------	---

Hayal Kurma Zararlıdır.

Hayal kurmanın yarar ve zararları

Rüya:

Doyurulmayan istek, güdü ve ilgiler gece kendisini rüya olarak göstermekte ve bu yolla doyurulmaktadır, istek ye ilgiler gerçeğe uygun olabildiği gibi tersi de olabilir. Bu tür durumlar, rüyalarda değişik şekillerde ortaya çıkarlar. Örneğin, kış mevsiminde canı çilek isteyen bir çocuk, gece rüyasında kendini çilek satan bir satıcı olarak görebilir. Bu örnekte çocuk, çileğe olan. gereksinimini rüya yolu ile doyurmaktadır.

Rüya, geçmiş duygusal yaşantılara bağlıdır,çoğu görsel imgelerden meydana gelir. Konu üzerinde yapılan araştırmalara göre;

- En uzun rüya doksan saniyeyi geçmez.
- Herkes rüya görür, ancak bazı kişiler rüyalarını hatırlayamazlar.
- Rüya gören insanın gözkapağının altında gözbebekleri oynar.

Rüya görmeyen insan yoktur.

Rüya esnasında görülen davranışlar

Chicago üniversitesi uzmanlarından Dr.Kleitmen ve öğrencisinin rüya üzerindeki çalışmalarına göre; rüya, uykunun %20 lik bir bölümünü teşkil eder. Uykunun ilk saati, ağır ve rüyasız geçer. Sonraki on dakika içinde rüya görülür, sonra 90 dakika süren ağır uyku devresi başlar. Bunu yirmi dakikalık bir rüya, bir buçuk saatlik ağır uyku devresi izler. Bundan sonra otuz dakikalık bir rüyayı, uyku ve uyanma devreleri takip eder.

Rüya, uykunun insanı dinlendiren kısmıdır. Zira rüya görmeyen insanların hırçın, gergin , tutarsız davranışlar gösterdiği araştırmalarda belirlenmiştir.

Freud'a göre rüyalar, bilinç altında bulunan isteklerin ve düşüncelerin, uyku esnasında ortaya çıkmasıdır.

Serbest Ve GÜdümlü Çağrışım:

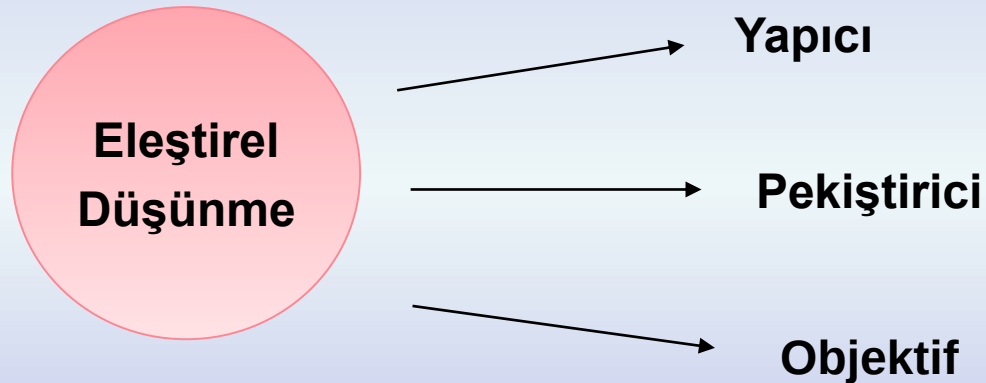
Gündüz arkadaşına gücenen bir kişi, gece, bu konu ile ilgili kötü ihtimaller nedeniyle uyuyamaz.

Güdümlü çağrışım, bir konu üzerinde bütün düşüncelerin birbirini çağırması ile bir düşünce zinciri oluşur.

Yöneltilmiş Düşünme Türleri

Eleştirel Düşünme:

Daha önce bulunan gerçeklere, aklın koyduğu kurallara dayanan bu düşünme gerçeğin ortaya çıkmasına yardım eder. Günlük gazetelerde, konuşmalarda bu tür düşünmenin örneklerini bulmak mümkündür.

Eleştirel düşünmenin özellikleri

Bu tür düşünmede kişi, semboller arasında bir seçim yaparak, bazısını kabul, bazısını da reddetmektedir. Akıl yürütme, bu çeşit bir düşünme'dir

Tümdengelim	Tümevarım	Anoloji
Her insan ölümlüdür	Ödül, eğitimde yararlıdır	Kömür ile elmas ışığı kırma bakımından benzerdir.
Ayşe insandır O halde Ayşe ölümlüdür.	O halde ödül eğitimin her düzeyinde uygulanmalıdır	O halde elmas, bir karbon türüdür.

Eleştirel düşünme türleri

Sorun (Problem) Çözme:

Bazı sorunlar, basit işlem ve davranışlarla çözümlenirken, bazıları, insanın kendi çabası ile halledilemez. Sorunun güçlük derecesine göre, ayrı bir zihin etkinliği gerekmesine rağmen hepsinde ortak bazı aşamalar vardır. Bir sorunun çözümünde, kişinin zekâsı, güdülenmesi, geçmiş yaşantıları, yargılama gücü, kişisel nedenler olarak rol oynar. Normal zekâlı bir insan, güdülenmesi yeterli ise, geçmiş yaşantılarından yararlanabiliyorsa, yargılama gücünü yerinde kullanıyorsa, sorununu çözer.

Bilim adamları, kendi alanlarındaki sorunları çözmek için "Bilimsel Yöntem" yolunu kullanırlar.

Sorun Çözme Yönteminin Basamakları ;

1. Belli bir araştırma konusu belirlenir.
2. Araştırma konusu için yararlanabilecek çeşitli kaynaklardan bilgiler toplanarak düzene konur.
3. Bu bilgilere dayanarak, sorun için varsayım ya da alt problemler belirlenir.
4. Denek işlem uygulanır. Elde edilen veriler, uygun veri çözümleme teknikleri ile test edilir.
5. Varsayımlar doğrulanmışsa, sorun çözülmüş demektir.

Bilimsel yöntemle problem çözme, bütün bilimlerde ve insanın günlük sorunlarında kullanılabilir.

Sinama-yanılma yolu ile sorunların bazılarına çözüm yolu bulunabilir
Öğrenme yolu olan sinama yanılma aynı zamanda bir sorun çözme yoludur.

Başka bir yol denersem içeri daha çabuk mu girerim?	İnsanın Yerleşik Alışkanlıkları	Çoğunlukla kapıyı zor açan bir kısmın, her gün kapıda bir süre uğraşması
Pisagor Teoremi Ağacın boyu bu teorem ile ölçülecek.	Belli bir çözüm yolunun sadece belli bir konuda kullanılabileceği düşüncesi.	Geometri dersinde öğrenilen bir kuramın sadece o derse ait olduğunun düşünülmesi
Bu sorulan biliyordum AMA....	Duyguların ağır basması.	Sınav korkusunun başarıyı engellemesi
Gece yarısı sabah öğle aynı konu ve....	Bir sorun üzerinde uzun süre düşünmek.	Bütün gün çalışan öğrencinin konuyu anlamaması.

Sorun çözme davranışını engelleyen durumlar

Yaratıcı Düşünme:

Yaratıcı düşünme yolu ile, yeni eserler, yeni araçlar meydana getirilir Her insan kendine göre bir yaratıcılık gücüne sahiptir.

. Zekâ ile yaratıcı düşünme arasında yüksek bir korelasyon vardır.

Yaratıcı düşünme yeni eserler, düşünceler ortaya çıkarmaya yönelik bir düşünme türü olduğundan daha çok, bilim, teknik ve güzel sanatlarda görülür.

Yaratıcı düşünme yolu ile bir eserin ortaya çıkarılması, genel olarak dört aşama gösterir.

- 1. Hazırlık Devri:** Düşünürün, kendine kaynaklar bularak bilgiler elde etmesi, hazırlık çalışmalarını yapması.
- 2. Kuluçka Devri:** Zihinde toplanan düşünce ve bilgilerin hızla gelişmesi.
- 3. Düşüncenin Hızla Ortaya Çıkması:** Zihinde gizlice gelişen düşüncelerin, birden bire bir gün ortaya çıkması.
- 4. İspatlama Devri:** Sanatçı, düşünce ve duygularını çeşitli yollarla anlatarak kanıtlar.

Yaratıcı kişiliğin iki temel özelliği, zekâ ve güdülenme'dir.

Yaratıcı düşünmenin aşamaları

DÜŞÜNMENİN ARAÇLARI: DİL VE KAVRAM

Dil

Bireyler arasındaki iletişimi sağlayan dil, sembollerden oluşur. Semboller bir varlığı ya bir işi ya da soyut bir durumu anlatırlar, harflerle, rakamlarla, resim, işaret ve şekillerle gösterilebilirler.

İletişim ve düşünmede kullanılan işaretler, doğal ve yapma olmak üzere ikiye ayrılır. Örnek; gülümseme, mutluluğun işaretidir. Doğal işaretlerle, işaret edilen nesne ile sembol arasında bağ kendiliğinden kurulur. Örnek, Duman, ateşin varlığını, gök gürlemesi yağmurun yağacağını gösterir. Yapma işaretler, insanların yarattıkları ve ortaklaşa benimsedikleri işaretlerdir, sembollerdir. Örneğin, çiçek kelimesi, bir semboldür. Aslında, çiçeğin kendisi değildir.

Doğal	Yapma
Ağlama üzüntünün işaretidir.	Ağaç sözcüğü ağacın kendisi değildir.
Karda ayak izleri oradan bir insanın geçtiğini gösterir.	Kedi kelimesi ile kedi arasında benzerlik yoktur.
İşaretler ile gösterdiği nesneler arasındaki bağ doğal olarak kurulmuştur.	İşaretlerin gösterdiği nesne ile arasında hiçbir bağ yoktur.

İletişimde kullanılan bazı semboller

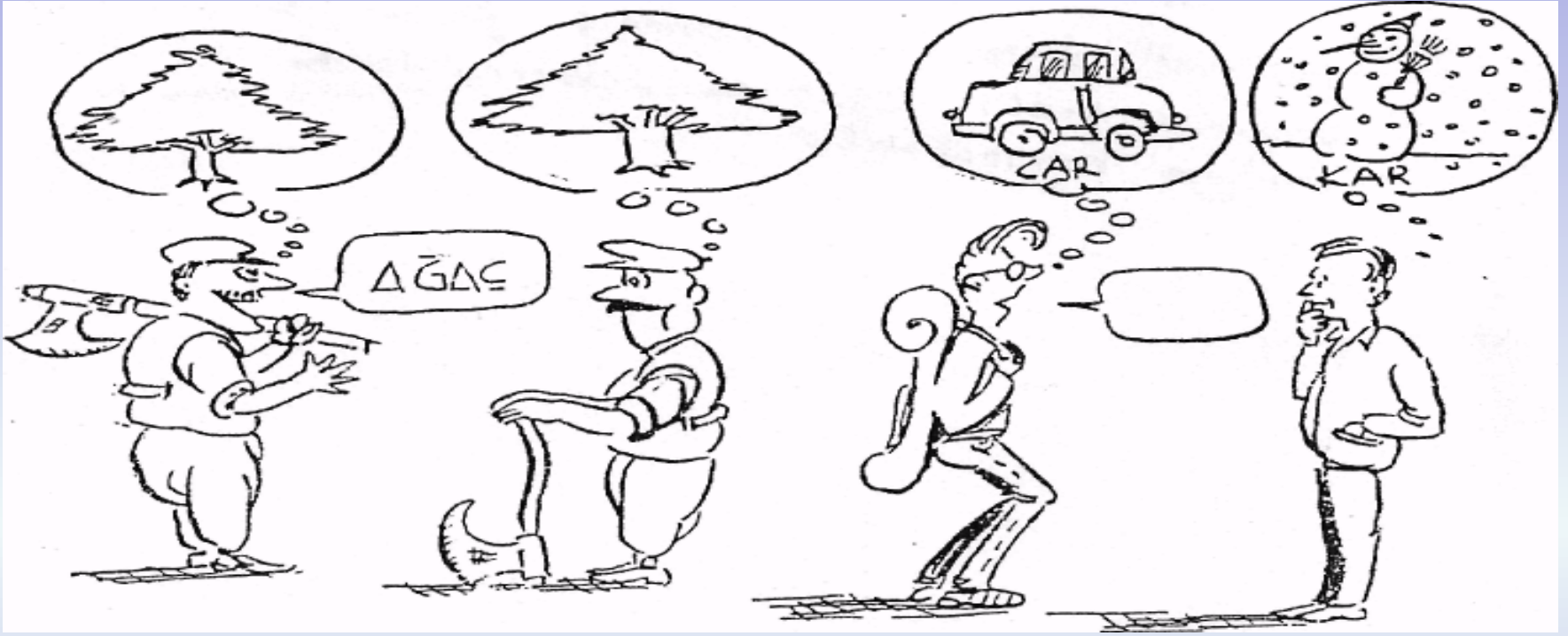
Bize anlam veren bütün işaretler, birer semboldür. Örnekler: Trafik, işaretleri, müzik notaları, haritalardaki işaretler.

Sembol niteliğinde bazı davranışlar da vardır.

Örnekler: Ders esnasında sorulan bir sorunun cevabını bilen öğrencinin parmağını kaldırması. Annesinin uzaktan gel işareti yapması ile çocuğun evine dönmesi.

Sembol, insanlar arasında iletişimin temelini oluşturur. Semboller, dışsal olayların ya da içsel süreçlerin işaretçileridir. Örneğin, Pavlov'un deneyinde kullanılan köpeğe akşam yemeği için getirilen yiyecek dışsal bir semboldür. İçsel sembollerin anlaşılması güç olduğundan, psikologlar daha çok bu sembollerini araştırmaktadırlar.

Semboller, gönderenden alıcıya anlamı bozulmadan iletilirse, değerlidirler, iyi iletişim için, düşüncüyü gönderen ve alan kişilerin o düşünce için kullanılan sembolden aynı anlamı çıkarmaları gerekir.

İki insan arasında tam bir iletişim olması için kullandıkları kelimelerin, ikisinde de aynı anlamı canlandırması gerekir.

İnsanlar gibi hayvanlar da bir çeşit beden dili kullanarak iletişim kurabilirler. Örneğin, arılar, besinin yerini birtakım danslarla işçi arılara bildirirler.

Dil ve Düşünce: Hayvanlarda, küçük çocuklarda dile dayanmayan düşünce vardır.Örneğin, rüya gören insan hayalleri ile düşünür. Kişinin bazen, düşüncelerini ifade edebilecek sözcükleri bulamaması, düşünmenin dilden önce geldiğini gösterir. Konuşma, dil ve düşüncenin içice olduğunu gösteren bir davranıştır.Dil, düşünmenin bir aracıdır.

Kendi kendine düşünürken	Başkaları ile konuşurken	Sembol kullanırken
Yarın kirayı yatırmam gerek. Maaşı alıp hemen bankaya gitmeliyim.	Hanım, yarın kirayı yatırmak lazım.	Yarın ayın 15'i kira günü.
İnsan, kendi kendine konuşur.	Sesli düşünür.	Sembollerle düşünür.

Bazı ilkel toplumlar üzerinde yapılan araştırmalarda sözcükler daha çok davranış ifade ettiğinden, dilin bir düşünme aracı değil de davranışlarla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

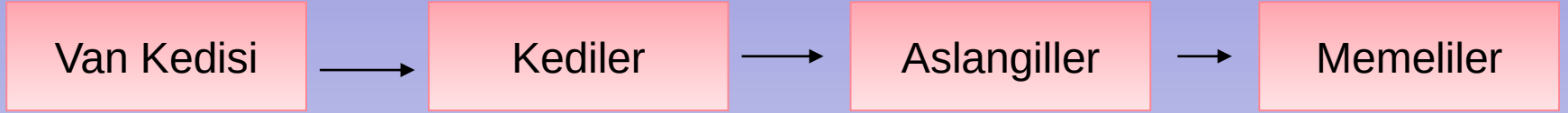
İnsanlar isteklerini, duygularını başkalarına iletmek için konuşma (ses sembolleri) yanında, yüz ve beden hareketlerinden (mimik ve jestlerden) yararlanır, yazılı işaretlerde de kullanırlar.

Biyopsikolojik beden dilimiz olan anlatım jestleri evrenseldir.

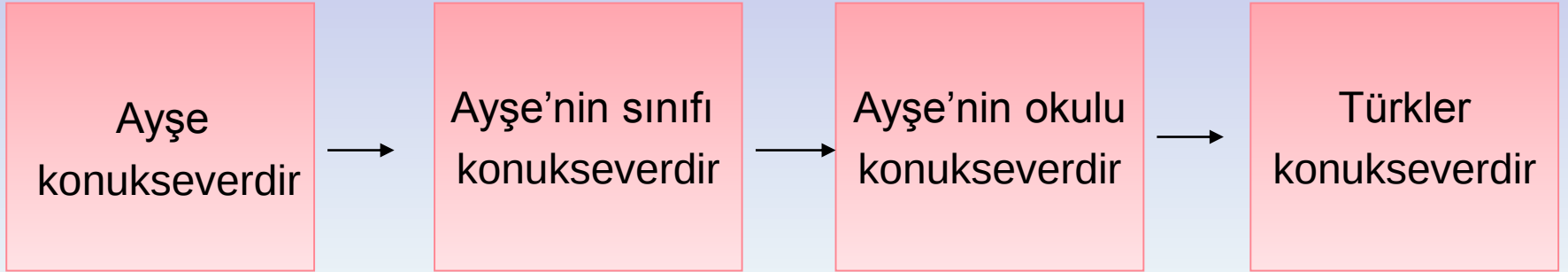
Kavram

Kavramlar, akıl yürütme sonucu meydana gelir. Kavram, birçok yönden birbirinden tamamen farklı olan durumların ortak yönlerini temsil eder

Örnek: "Kuşlar" kelimesi, bir kavramdır. Kuş niteliği taşıyan canlılar, bu kelime ile anlatılır. Kuşlardan, "Kanarya" kelimesi, kuşlar kelimesinden ana az bir genellik gösterir ancak yine de bir kavramdır.

Kavramlar, özelden genele gittikçe soyutlaşırlar. Varlık veya olayın özel nitelikleri azalır, genel nitelikleri artar.

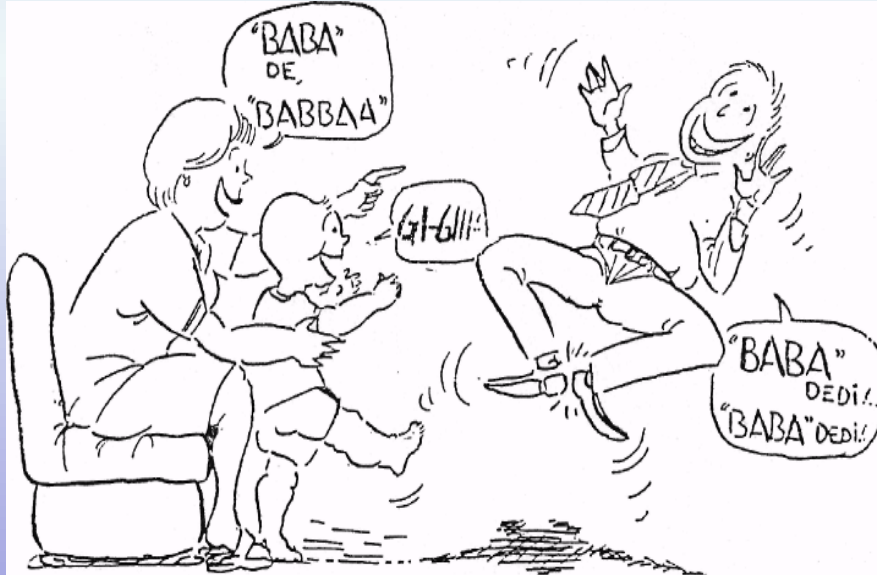

Ayşe'nin konukseverliğinden söz edildiğinde, onun bu özelliğine ilişkin birçok özel yön gösterilir. Türkler konukseverdir denildiğinde, genel ve soyut bir kavram belirtilmiş olur.

DİL VE KAVRAMLARIN GELİŞİMİ

Dil

Dilbilimcilerin, psikolinguistlerin küçük çocukların dil gelişimi üzerine yaptıkları araştırmalar, dilin değişik aşamalardan geçerek, öğrenildiğini ortaya koymuştur. Önce a,e gibi sesli harflerle, n, p, b gibi sessiz harflerin çıkarıldığı refleks aşaması yaşanır. Bu dönemde bebek çok küçüktür. Altıncı aya yaklaşıldığında, bebeğin çıkardığı sesler, dünyadaki tüm çocuklarda benzerlik gösterir. Bunlar cıvıldaama sesleridir. Bir yaşından sonra çocuklar iki, üç kelime ile isteklerini anlatırlar.1.5 yaşına geldiklerinde "anne gel" "at da git" gibi kısa cümleler yaparlar. Bu aşama, sesleri anlamlandırma aşamasıdır.

Ana-baba ve çocuk etkileşimi, dil öğrenmenin esasını oluşturur.

2. yaşa doğru, çocuklar 3-4 kelimelik cümleler kurarlar. 2 yaşından sonra kelime ve cümle sayısında artış olur. Dili kazanma aşamasında yeni sözcüklerle, yeni cümleler kurulur.

Anaokuluna başlayan çocuklar, dilediklerini ve bazı küçük masalları anlatabilirler. İlkokul çağında, dil gelişimi okulun öğrenim görevlerini yapabilecek durumdadır.

Kavramların gelişimi algılara dayalıdır, insanlar çevrelerindeki olaylara anlam verdikçe, kavram gelişmeye başlar. Bu gelişim belli bir sıra izler:

- Çevrede anlaşılması en kolay olan nesneler
- Mekan
- Renkler
- Sayılar

Halı elbise	Aşağıda yukarda	Kırmızılık sarılık	2,3,4,5 6,7,8,9
-------------	-----------------	--------------------	--------------------

Nesne

Mekân

Renk

Sayı

Kavramların gelişim sırası

Somut nesnelere ilişkin kavramlar erken, soyut nitelikte olan semboller daha sonraları kavram haline gelmektedir.

SOYUTLAMA GENELLEME

Dil ve kavramların gelişmesi için soyutlama ve genelleme denilen iki oluşuma ihtiyaç vardır.

Soyutlama da bir varlığın özellikleri o varlıktan ya da çeşitli özelliklerinden biri, öteki özelliklerinden ayrı olarak düşünülür.

Örnekler: Portakalın rengini, portakaldan ayrı, güzel kokan bir yemeğin kokusunu, görüntüsünden ayrı değerlendirmek.

Burada yapılan ayırım, sembolik olup, zihnen yapılan bir çözümlemedir.

Genellemede, soyutlama'dan farklı olarak, bir özellik, benzer varlıkların ortak özelliği olarak tasarlanır.

Örnekler: Yüzmek, bu özelliği, bütün balıkların ortak özelliği olarak görüp adlandırmak. Bu örnekte yüzmek, bütün balıkların genel karakteri olarak ifade edilir.

Kavramlar, soyutlama ve genelleme adı verilen düşünmeler yolu ile elde edildiğinden, soyutlama ve genelleme düşünmenin ilk basamaklarıdır.

YANLIŞ DÜŞÜNME

Çocuklar küçükken, ilgi merkezi olmak için bencil düşünürler. Herşeye sahip olmak isteyen ve isteklerinin hemen yerine getirilmesi için ağlayan bir çocuk, ilkokula başladığında bu huyunu bırakır.

Ancak büyüdüklerinde de bu şekilde bencil düşünenler olabilir. Yetişkin bir insanın, sahip olduklarının en iyisi olduğuna inanması, olayları, durumları yanlış değerlendirmesi, olumlu düşünmemesidir. (Önyargı).